

Odpovědnost za škodu vzniklou nemocí z povolání

Předpokladem pro vznik odpovědnosti za škodu vzniklou nemocí z povolání je také při onemocnění přenosnými a parazitárními nemocemi zejména existence uvedeného onemocnění u zaměstnance, vznik škody a příčinná souvislost mezi uvedeným onemocněním a vznikem škody. Aby mohlo být uvedené onemocnění zaměstnance posouzeno jako nemoc z povolání je nezbytné, aby touto nemocí onemocněl zaměstnanec, který pracoval u zaměstnavatele tam, kde se vyšetřují...

Předpokladem pro vznik odpovědnosti za škodu vzniklou nemocí z povolání je také při onemocnění přenosnými a parazitárními nemocemi zejména existence uvedeného onemocnění u zaměstnance, vznik škody a příčinná souvislost mezi uvedeným onemocněním a vznikem škody. Aby mohlo být uvedené onemocnění zaměstnance posouzeno jako nemoc z povolání je nezbytné, aby touto nemocí onemocněl zaměstnanec, který pracoval u zaměstnavatele tam, kde se vyšetřují nebo ošetřují osoby, a kde prokazatelný styk s infekčně nemocnými nebo infekčním materiálem je součástí výkonu zaměstnání. Pracoval-li zaměstnanec za uvedených podmínek u více zaměstnavatelů, odpovědnost nese ten z nich, u kterého za těchto podmínek pracoval naposledy před zjištěním takového onemocnění.

(Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 21 Cdo 2308/2002, ze dne 23.5.2003)

Nejvyšší soud České republiky rozhodl v právní věci žalobkyně E. L., zastoupené advokátem, proti žalovaným 1) České republice - Ministerstvu práce a sociálních věcí, se sídlem v Praze 2, Na Poříčním právu č. 1, a 2) F. n. B., zastoupené advokátkou, o náhradu škody, vedené u Obvodního soudu pro Prahu 2 pod sp. zn. 12 C 29/97, o dovolání žalobkyně proti rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 20. června 2002, č. j. 22 Co 208/2002-156, tak, že rozsudek městského soudu - s výjimkou výroku o odmítnutí odvolání žalované 2) - a rozsudek Obvodního soud pro Prahu 2 ze dne 20. listopadu 2001, č. j. 12 C 29/97-122, se zrušují a věc se vrací Obvodnímu soudu pro Prahu 2 k dalšímu řízení.

Z odůvodnění:

Žalobkyně se domáhala (žalobou změněnou se souhlasem soudu prvního stupně), aby jí žalovaní 1) a 2) zaplatili společně a nerozdílně náhradu za ztrátu na výdělků po dobu pracovní neschopnosti 43.911,- Kč, jednorázové odškodnění za bolest a ztížení společenského uplatnění 24.900,- Kč, náhradu za ztrátu na výdělků po skončení pracovní neschopnosti 47.856,- Kč a náhradu nákladů na dietní stravování ve výši 183.925,- Kč. Žalobu odůvodňovala zejména tím, že u žalované 1) pracovala v pracovním poměru jako posudková lékařka a u žalované 2) jako internistka ve vedlejším pracovním poměru. Dne 29. 7. 1993 (v době trvání obou pracovních poměrů) onemocněla nemocí z povolání - virovou hepatitidou B s následným přechodem do virové hepatitidy, pro kterou byla práce neschopna od 29. 7. 1993 do 22. 2. 1995. Od 23. 2. 1995 do 16. 7. 1997 jí byl přiznán invalidní důchod a od 16. 7. 1997 je částečně invalidní. Žalovaní však odmítají plnění, která žalobkyni při nemoci z povolání

náležejí, žalobkyni vyplatit.

Obvodní soud pro Prahu 2 rozsudkem ze dne 20. 11. 2001, č. j. 12 C 29/97-122, žalobu proti žalované 1) zamítl a rozhodl, že ve vztahu žalobkyně a žalované 1) žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení a že stát nemá právo na náhradu nákladů řízení proti žalované 1); vyslovil, že o návrhu žalobkyně proti žalované 2), o nákladech řízení ve vztahu žalobkyně a žalované 2) a nákladech řízení státu bude rozhodnuto v konečném rozsudku. Po provedeném dokazování dospěl k závěru, že onemocnění žalobkyně by bylo sice možno označit jako nemoc z povolání ve smyslu přílohy 1 k vyhlášce č. [149/1988](#) Sb. a vládního nařízení č. [290/1995](#) Sb., že však nebyla prokázána příčinná souvislost mezi výkonem zaměstnání posudkového lékaře a škodou, jejíž náhradu žalobkyně požaduje; naopak, ve vztahu k žalované 1) byla vyloučena. Na závěr o nedostatku příčinné souvislosti mezi výkonem zaměstnání žalobkyně u žalované 1) a škodou žalobkyně nemůže podle jeho názoru nic změnit „ani případný styk žalobkyně s původcem onemocnění, tj. zejména možnost nákazy při vlastní hospitalizaci u druhého žalovaného“. Soud prvního stupně dále konstatoval, že nárok na náhradu ušlého výdělku po dobu pracovní neschopnosti žalobkyně od 29. 7. 1993 do 22. 2. 1999 je „zcela promlčen“, stejně jako nárok na bolestné, jež bylo určeno lékařským posudkem dne 17. 10. 1995. Za dobu od 17. 10. 1995 je promlčen i nárok na náhradu za dietní stravování. Nárok týkající se ztráty na výdělků po skončení pracovní neschopnosti žalobkyně je promlčen „v jednotlivých nárocích do 20. 10. 1995“. Nutnost dalšího dodržování dietního stravování nebyla „dosud prokázána“ a byla by předmětem dalšího dokazování stejně jako nárok na odškodnění za ztížení společenského uplatnění.

K odvolání žalobkyně a žalované 2) Městský soud v Praze rozsudkem ze dne 20. 6. 2002, č. j. 22 Co 208/2002-156, rozsudek soudu prvního stupně potvrdil, odvolání žalované 2) odmítl a rozhodl, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů odvolacího řízení. Za správný považoval závěr soudu prvního stupně o nedostatku příčinné souvislosti mezi vznikem škody a prací žalobkyně v hlavním pracovním poměru [u žalované 1)]. Uvedený závěr soudu prvního stupně byl totiž založen nejen na závěrech znaleckého posudku MUDr. Š., který s pravděpodobností hraničící s jistotou dovedl nedostatek příčinné souvislosti mezi vznikem onemocnění a prací žalobkyně jako posudkové lékařky, ale vycházel i z toho, že žalobkyně v rozhodné době pracovala také na pracovištích z hlediska vzniku onemocnění rizikových, kde přišla do styku s pacientkou, u níž bylo stejné onemocnění zjištěno. K námitce žalobkyně, že úvahy jsou vedeny pouze v oblasti pracovněprávní, uvedl, že „v dané problematice je nutno vždy vycházet pouze z pravděpodobnosti založené na odborném posouzení“ a že „námitka žalobkyně by mohla vzbudit pochybnost snad jen za situace, kdyby příčinná souvislost mezi vznikem onemocnění a prací posudkové lékařky byla s velkou pravděpodobností vylučována, avšak nebyla by zjištěna žádná jiná příčina vzniku onemocnění, jako v projednávané věci, kdy žalobkyně pracovala na jiném, a to rizikovém pracovišti, kde došlo v inkubační době ke kontaktu žalobkyně s nemocnou osobou“. Námitkou promlčení se podle jeho názoru nebylo třeba zabývat, neboť žaloba bez ohledu na ni není ve vztahu k žalované 1) důvodná. Dovolání žalované 2) odvolací soud odmítl proto, že v projednávané věci nejde o nerozlučné společenství a soud prvního stupně rozhodl jen ve vztahu mezi žalobkyní a žalovanou 1). Odvolání žalované 2) proti takovému rozhodnutí není ve smyslu ustanovení § 218 písm. b) o.s.ř. přípustné.

V dovolání proti rozsudku odvolacího soudu, jehož přípustnost dovozuje z ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) o.s.ř., neboť v napadeném rozhodnutí je řešena právní otázka v rozporu s hmotným právem, žalobkyně namítá, že odvolací soud nesprávně aplikoval zákon č. [65/1965](#) Sb., zákoník práce, ve spojení s nařízením vlády č. [290/1995](#) Sb. Dovolatelka je přesvědčena, že u obou žalovaných pracovala za podmínek, z nichž vzniká nemoc z povolání, kterou byla postižena a která je uvedena na seznamu nemocí z povolání. Podle jejího přesvědčení je odpovědnost zaměstnavatele zákoníkem

práce v těchto případech koncipována jako odpovědnost objektivní, kdy zákon onemocnění na pracovišti prezumuje a nevyžaduje příčinnou souvislost. Proto se zaměstnavatel může své odpovědnosti zprostit jen ze zákonem vymezených důvodů podle ustanovení § 191 zák. práce, jež ale u žalované 1) nebyly naplněny ani jí prokázány. Navrhla, aby dovolací soud rozsudek odvolacího soudu i soudu prvního stupně zrušil a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

Nejvyšší soud ČR jako soud dovolací (§ 10a o.s.ř.) věc projednal podle zákona č. [99/1963](#) Sb., občanský soudní řád ve znění účinném od 1. 1. 2001 (dále též jen „o.s.ř.“) a po zjištění, že dovolání bylo podáno proti pravomocnému rozsudku odvolacího soudu oprávněnou osobou (účastníkem řízení) v zákonné lhůtě (§ 240 odst. 1 o.s.ř.) se nejprve zabýval tím, zda v posuzovaném případě je dovolání přípustné.

Dovoláním lze napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, pokud to zákon připouští (§ 236 odst. 1 o.s.ř.).

Dovolání je přípustné proti rozsudku odvolacího soudu a proti usnesení odvolacího soudu, jimiž bylo změněno rozhodnutí soudu prvního stupně ve věci samé [§ 237 odst.1 písm. a) o.s.ř.], jimiž bylo potvrzeno rozhodnutí soudu prvního stupně, kterým soud prvního stupně rozhodl ve věci samé jinak než v dřívějším rozsudku (usnesení) proto, že byl vázán právním názorem odvolacího soudu, který dřívější rozhodnutí zrušil [§ 237 odst. 1 písm. b) o.s.ř.], nebo jimiž bylo potvrzeno rozhodnutí soudu prvního stupně, jestliže dovolání není přípustné podle ustanovení § 237 odst.1 písm. b) o.s.ř. a jestliže dovolací soud dospěje k závěru, že napadené rozhodnutí má ve věci samé po právní stránce zásadní význam [§ 237 odst. 1 písm. c) o.s.ř.].

Žalobkyně napadá dovoláním rozsudek odvolacího soudu, kterým byl rozsudek soudu prvního stupně o věci samé potvrzen. Protože dovolání podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. b) o.s.ř. není v této věci přípustné (ve věci nebylo soudem prvního stupně vydáno rozhodnutí, které by odvolací soud zrušil), může být přípustnost dovolání v této věci založena jen při splnění předpokladů uvedených v ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) o.s.ř. Přípustnost dovolání podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) o.s.ř. přitom není založena již tím, že dovolatelka tvrdí, že napadené rozhodnutí odvolacího soudu má po právní stránce zásadní význam; přípustnost dovolání nastává tehdy, jestliže rozhodnutí odvolacího soudu po právní stránce zásadní význam skutečně má.

Podle ustanovení § 237 odst. 3 o.s.ř. rozhodnutí odvolacího soudu má po právní stránce zásadní význam zejména tehdy, řeší-li právní otázku, která v rozhodování odvolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo která je odvolacími soudy nebo dovolacím soudem rozhodována rozdílně, nebo řeší-li právní otázku v rozporu s hmotným právem.

Z hlediska skutkového stavu bylo v posuzovaném případě zjištěno, že žalobkyně pracovala u žalované 1) od roku 1981 jako krajská posudková lékařka sociálního zabezpečení a u žalované 2) od 30. 12. 1987 ve vedlejší pracovním poměru na interním oddělení. Dne 29. 7. 1993 onemocněla žalobkyně virovou hepatitidou typu B, jejíž inkubační doba se pohybuje od 50 do 150 dnů. V době onemocnění trval její pracovní poměr u obou žalovaných.

Za tohoto skutkového stavu řešil odvolací soud především právní otázku výkladu ustanovení § 190 odst. 3 zák. práce, tedy podmínek, za nichž vzniká odpovědnost zaměstnavatele za škodu způsobenou nemocí z povolání. Tuto právní otázku však posoudil – jak vyplývá z odůvodnění napadeného rozsudku – v rozporu s hmotným právem. Dovolací soud proto dospěl k závěru, že dovolání proti rozsudku odvolacího soudu je v tomto směru podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) o.s.ř. přípustné a zároveň též opodstatněné.

Projednávanou věc je třeba posuzovat – vzhledem k tomu, že žalobkyně měla nemocí z povolání onemocnět dne 29. 7. 1993 – podle zákona č. [65/1965](#) Sb., zákoníku práce, ve znění účinném do 31. 5. 1994, tedy do dne než nabyl účinnosti zákon č. [74/1994](#) Sb., kterým se mění a doplňuje zákoník práce č. [65/1965](#) Sb., ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony (dále též jen „zák. práce“).

Podle ustanovení § 190 odst. 3 zák. práce za škodu způsobenou pracovníkem nemocí z povolání odpovídá organizace, u níž pracovník pracoval naposledy před jejím zjištěním v pracovním poměru za podmínek, z nichž vzniká nemoc z povolání, kterou byl postižen. Nemocemi z povolání jsou nemoci uvedené v právních předpisech o sociálním zabezpečení (seznam nemocí z povolání), jestliže vznikly za podmínek tam uvedených.

Předpoklady odpovědnosti organizace (dále „zaměstnavatel“) vůči pracovníkovi (dále „zaměstnanec“) za škodu způsobenou nemocí z povolání podle ustanovení § 190 odst. 3 zák. práce jsou tedy existence nemoci z povolání, vznik škody a příčinná souvislost mezi nemocí z povolání a vznikem škody. Ke vzniku nároku na náhradu škody je zapotřebí, aby všechny tři tyto předpoklady byly splněny současně; chybí-li kterýkoliv z nich, nárok nevzniká.

Škodou se rozumí újma, která nastala (projevuje se) v majetkové sféře poškozeného (tj. majetková újma) a je objektivně vyjádřitelná v penězích. Zaměstnavatel je povinen (srov. § 189 odst. 1, větu první zák. práce) nahradit zaměstnanci tzv. skutečnou škodu, a to v penězích, pokud škodu neodčiní uvedením v předešlý stav. Škoda, která vzniká následkem nemoci z povolání, spočívá též ve ztrátě na výdělku při uznání invalidity nebo částečné invalidity (§ 195 zák. práce). Ke ztrátě na výdělku dochází proto, že pracovní schopnost zaměstnance byla následkem nemoci z povolání snížena (omezena) nebo zanikla, a účelem náhrady za ztrátu na tomto výdělku je poskytnout přiměřené odškodnění zaměstnanci, který není schopen pro své zdravotní postižení způsobené nemocí z povolání dosahovat takový výdělek, jaký měl před poškozením. Škoda spočívající ve ztrátě na výdělku je majetkovou újmou, která se stanoví ve výši rozdílu mezi výdělkem zaměstnance před vznikem škody a výdělkem po poškození, k němuž je třeba připočítat případný invalidní nebo částečný invalidní důchod poskytovaný z téhož důvodu; tímto způsobem jsou vyjádřeny snížení (omezení) nebo ztráta pracovní způsobilosti poškozeného a jeho neschopnost dosahovat pro následky nemoci z povolání stejný výdělek jako před poškozením. Samotné „zhoršení zdravotního stavu“ postiženého zaměstnance (snížení jeho pracovní způsobilosti) proto ještě neznamená vznik škody, neboť samo o sobě není „majetkovou újmou“; teprve tehdy, jestliže se důsledky zhoršení zdravotního stavu projeví v majetkové sféře poškozeného a jestliže lze tyto důsledky vyjádřit v penězích dochází ke vzniku škody.

O vztah příčinné souvislosti se jedná tehdy, vznikla-li škoda následkem nemoci z povolání (tj. bez nemoci z povolání by škoda nevznikla tak, jak vznikla). Z hlediska naplnění příčinné souvislosti, jako

jednoho z předpokladů odpovědnosti za škodu, nemůže stačit pouhé připuštění možnosti vzniku škody v důsledku nemoci z povolání (jejích následků), nýbrž musí být tato příčinná souvislost najisto postavena. Jestliže se u zaměstnance vyskytne současně několik nemocí, které ovlivňují jeho celkový zdravotní stav a pracovní možnosti, je právně bezvýznamné aritmetické zjištění podílu, jakým se nemoc z povolání podílí na „dlouhodobě nepříznivém zdravotním stavu“, neboť rozhodující je, zda nemoc z povolání byla příčinou škody (zda jejím důsledkem byl vznik dílčího škodného nároku) a nebo, zda má škoda podklad v příčinách jiných (jiných „obecných“ onemocněních) s nemocí z povolání nesouvisejících. Nemoc z povolání nemusí být jedinou příčinou vzniku škody; postačí, jde-li o jednu z příčin, avšak příčinu důležitou, podstatnou a značnou (srov. rozhodnutí uveřejněné ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek ročník 1976 pod č. 11, str. 35).

Nemocemi z povolání jsou nemoci uvedené v právních předpisech o sociálním zabezpečení (srov. ustanovení § 14 odst. 4 vyhlášky č. [149/1988](#) Sb., kterou se provádí zákon o sociálním zabezpečení, ve znění do 1. 12. 1993, tedy před účinností vyhlášky č. [309/1993](#) Sb., kterou se mění a doplňuje vyhláška Federálního ministerstva práce a sociálních věcí č. [149/1988](#) Sb., kterou se provádí zákon o sociálním zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů), jestliže vznikla za podmínek tam uvedených (§ 190 odst. 3 zák. práce). Zaměstnavatel tedy odpovídá za škodu, jestliže zaměstnanci byla způsobena nemocí z povolání a za předpokladu, že tato nemoc byla u zaměstnance zjištěna a že zaměstnanec před tím pracoval v podmínkách, za nichž tato nemoc vzniká.

Pod číslem 24 Seznamu nemocí z povolání, přílohy č. 1 citované vyhlášky, jsou jako nemoci z povolání uvedena onemocnění přenosnými a parazitárními nemocemi, jestliže vznikla v organizacích, ve kterých se vyšetřují nebo ošetřují osoby, a kde prokazatelný styk s infekčně nemocnými nebo infekčním materiálem je součástí výkonu zaměstnání.

Předpokladem pro vznik odpovědnosti za škodu vzniklou nemocí z povolání podle ustanovení § 190 odst. 3 zák. práce, je také při onemocnění přenosnými a parazitárními nemocemi zejména existence uvedeného onemocnění u zaměstnance, vznik škody a příčinná souvislost mezi uvedeným onemocněním a vznikem škody. Aby mohlo být uvedené onemocnění zaměstnance posouzeno jako nemoc z povolání je dále nezbytné, aby touto nemocí onemocněl zaměstnanec, který pracoval u zaměstnavatele tam, kde se vyšetřují nebo ošetřují osoby, a kde prokazatelný styk s infekčně nemocnými nebo infekčním materiálem je součástí výkonu zaměstnání. Pracoval-li zaměstnanec za uvedených podmínek u více zaměstnavatelů, odpovědnost nese ten z nich, u kterého za těchto podmínek pracoval naposledy před zjištěním takového onemocnění. Pro vznik odpovědnosti za škodu vzniklou nemocí z povolání proto není důležité, jak se domnívá odvolací soud, zda je zde příčinná souvislost mezi vznikem onemocnění a prací žalobkyně jako posudkové lékařky, ani zjišťování, kde a za jakých okolností s „vysokou pravděpodobností“ žalobkyně uvedenou nemocí skutečně onemocněla. Pro posouzení otázky, zda onemocnění žalobkyně je možno považovat za nemoc z povolání, je rozhodující, zda pracovala tam, kde se vyšetřují nebo ošetřují osoby, a kde prokazatelný styk s infekčně nemocnými nebo infekčním materiálem je součástí výkonu zaměstnání. Bude-li zjištěno, že pracovala za podmínek, za nichž podle citovaných předpisů o sociálním zabezpečení konkrétní nemoc z povolání vzniká, a že takovou nemocí onemocněla, dostačuje to k závěru, že se jedná o nemoc z povolání. Ke vzniku odpovědnosti za škodu při nemocech z povolání pak je třeba již jen zjištění, že zaměstnanci - žalobkyni - vznikla škoda a že je zde příčinná souvislost mezi uvedenou nemocí z povolání a vzniklou škodou (nikoli příčinná souvislost mezi vznikem onemocnění a prací žalobkyně jako posudkové lékařky - takovou příčinnou souvislost zákon nevyžaduje).

V posuzovaném případě však dosavadní skutková zjištění nejsou spolehlivým podkladem pro závěr, zda žalobkyně pracovala před svým onemocněním virovou hepatitidou B s následným přechodem do virové hepatitidy v pracovním poměru za podmínek, z nichž vzniká nemoc z povolání, kterou byla postižena. Jak totiž vyplývá z vyjádření M. B. – M. h. s. ze dne 23. 3. 1995, žalobkyně při práci posudkové lékařky přichází do kontaktu s pacienty a s biologickým materiálem pacientů interních event. infekčních oddělení, pravděpodobnost získání nákazy při výkonu povolání je tedy vysoká. Oproti tomu znalkyně MUDr. H. Š., CSc., ve svém znaleckém posudku ze dne 2. 5. 2000 konstatuje, že posudkový lékař při výkonu posudkové činnosti nepřichází do styku s lidským materiálem a není přítomen žádnému vyšetření posuzované osoby na klinice. Protože tato skutková zjištění jsou z hlediska nezbytného závěru, zda žalobkyně pracovala před svým onemocněním virovou hepatitidou B s následným přechodem do virové hepatitidy v pracovním poměru za podmínek, z nichž tato nemoc vzniká, nedostatečným podkladem, měly soudy za účelem objasnění této otázky zejména vyžádat a provést důkaz znaleckým posudkem, který by se k otázce podmínek, za nichž žalobkyně u žalované 1) [a také u žalované 2)] pracovala, vyjádřil.

Z uvedeného vyplývá, že napadený rozsudek odvolacího soudu spočívá na nesprávném právním posouzení věci. Nejvyšší soud ČR jej proto zrušil (§ 243b odst. 2 část věty za středníkem o.s.ř.). Jelikož důvody, pro které byl zrušen rozsudek odvolacího soudu platí i na rozsudek soudu prvního stupně, zrušil podle ustanovení § 243b odst. 3 věty druhé o.s.ř. i toto rozhodnutí a věc vrátil Obvodnímu soudu pro Prahu 2 k dalšímu řízení.

© EPRAVO.CZ – Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Pracovní poměr](#)
- [Pracovní poměr](#)
- [Mzda \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Pracovní poměr \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Převedení zaměstnance na jinou práci \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Náhrada škody zaměstnancem](#)
- [Plat](#)
- [Doručování](#)
- [Pracovní smlouva](#)
- [Bezpečnost a ochrana zdraví při práci](#)
- [Konzumace alkoholu na pracovišti \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)